

Lo-Kantak edo Seaska-Eresiak

Bizkaiko erri batzutan bilduak.

I

Gernika ondoko Muxika'n:

*Obabatxue urrelora,
mandoan doa Durangora.
Mandoan juan, kotxan etorri
gure umetxu da ori.*

Oarkizunak:

1. *Obabatxue* berba orrez lantxo politak idatzi ebezan Arana-Goiri'k eta Azkue'k bere bai. 2. Gure *umetxu* orde, umearen izena bera esan oi dabe askotan, esaterako Karmentxu edo Mikeltxu...

*Gure umetxu doyen orduen
zaldi urdiñen ganien,
bosteun kaskabel urregorritzko
zaldiyek idunerien;
beste ainbeste eta mille geyago
atzeko petralerien.*

1. Iduneri, *idun*: 'cuello'. 2. Petraleri: 'correaje'.

*Obabatxue lotiritañe
ez egin lorik basoan,
otso goxiek jan ezegizan
bildotsa zarienlangoan.*

Lotiritañe: berbatxu ori eztakit zer dan. Alan be ziur nago, olan esaten ebela, idatzi be olan egin eustien-ta. Bikoitz bat ete da, euskal-berba *lo* ta gero erderazko *tiritar* daukana? Olan *lotiritañe* edo *lotiritañe* litzake.

Obabatxue urrurru
gaur zuaz ta bier erdu;
alboan doan tontoa baño
maitiago zaitut nik zu.

«Tontoa baño»: *tontoa* = leloa, au da, bere gizona.

Seintxu txikia
negarrez dago,
ama emoyozu titia;
aita gaiztoa
tabernan dago
pikaro jokalaria.

Bertso auxe Gipuzkoan ere maiz-maiz entzun izan dot.

Loa, loa, santa loa
zeruetako jaungoikoa,
ya bada oni emoyozu
ordutxu beteko loa.

Loa, loa, santa loa: sueño, sueño, santo sueño.

Obabatxue lologiñe,
zu zara nire tanboliñe,
tanboliñe ta gaitie,
zu zara neure maitie.

Aintzine-aintzinekoa dala, esan eben; ta Arratian bere badakite.

Seintxu txikia, zuretzat
opilla sutan badaukat;
erdi-erdia emongo dautsut
beste erdia niretzat.

Olgetan pasiora
juan gura badozu,
kotxie mandoakin
prest eukiko dozu.

*Amar mandoarekin,
kriyedue eurretik,
zortzi tanbolinteru
zortzi tanbolinteru
kotxien atzetik.*

Kriyedue: morroia.

*Durangon ein ei dabe
lastozko zubiye;
andixik pasetako
Karlos ta zaldixe.*

*Txiki-txikitxue ta
polit-politxue,
nori emon dautsazu
neuri agindue.*

Muxika'ko Inzunze'tar Garbiñe andereari artu neutsozan onaiño-ko *lo-kantak*, 1957-garren urtean. Muxika'ko «Areatza» auzokoa da. Ta auzo ortakoa zan «Muxika'ko urretxindorra» esaten eutsoen En-beita'tar Kepa bertsolaria be.

*Obatxua lo doie,
neure umie lo doie;
neure umie lo doienean
zaldi urdinen ganién,
bosteun kaixkabel urre gorrizko
zirunen petral ebien.*

1. Ziruen: idunen lez? Idunen: 'en el cuello'. 2. Petral: 'correa'.

*Obabatxua lo ta lo,
zeuk orain ta neuk gero;
lotxu gozuak engañau deuste
neure umetxu (y) ona gero.*

*Aingeruek, ze barri?
Zeruen barri onak,
orain eta beti.*

Iru bertsuok, Justa Elguren andereari artuak dira 1957-garren urtean, mixio-garaian. Orain Muxika errian, elizatik urbil, bizi da;

baña baserrikoa da. Atxurra'tar Zoilo abade erretoreak eroan ninduan beragana.

Baña azkeneko bertsoa, bertan abade dagoen Oar-Arteta jaunak onelan esan eustan:

*Lo-lotxu aingerue,
zeruen ze barri?
Zeruan barri onak
orain eta beti.*

II

Arrati'ko Yurre'n:

*Txikitxue zara baia
etzara geiago aziko;
mundu guztiegatiño be
eneuzkizula itxiko.*

*Eguzkie yoan da
bere amagana;
bier etorriko da
denpora ona bada.*

*Negar ta negar dago
umetxu gurea,
katuek yan dotsela
bai lebadurea;
ez egizu, umetxu,
katue maratu;
saguek koyuteko,
katue beogu.*

1. *Maratu*, 'revolver' dala, esan eustien.
2. Beste batek, *maratu* ordez, «mankadu» dala esan eustan, ta *mankadu*, 'herir' dala.
3. «Aintzinekoa da», esan eustien.

*Obabatxue txingorri gorri
ez egin lorik basoan,
azagariak yan ezegizan
bildotsa zarealakoan.*

Txingorri: granizo.

Durangon egin dogu
lastozko zubie,
andixek pasetako
Karlos ta zaldie.
Karlos ta zaldie
ta doña Margarita
laster ikusiko du (sic)
tronuan jarrita.

Abadiñora nintzan ni
San Blas paseu dan urte bi;
denpora txarrak emon-da,
ondo enintzen ibilli.

Urkiolara yoan,
zapatak urrutu;
Aita San Antoniok
barriak eingo ditu.

1. Azkeneko bertso au, aintzine-aintzinekoa dala esan eustan ba-
tek edo batek. 2. Zazpi bertso oneik «Uda» baserrian yaio ta gero
«Zabalgoiti» baserrira ezkondu zan Benita Uriartek esan eustazan.

Aite yoan da Bituriera
ama lepoan artute;
aita badator Biturietik
ama bidean galdute.

Arre arre mandako
bier urrinerako (edo baita «bier Orduñerako»)
Andik zer ekarriko.
Zapata ta garriko.

1. «Arre arre...». Umea belaun ganean ezarri-ta, astoan baloa
lez, belauna gora-berantzan mugituz. 2. Mandako: mulo pequeño.

Gure txikerren txikerrenari
amak eperrak ekarri.
Beste guztieri bana ta bine,
gure txikerrenari amabi.

*Txalopin txalo, txalopin txalo
katutxua mesmeru ganean dago;
dago ta bego, dago ta bego;
zapatatxu barrien begira dago.*

Umeai txalo yoten irakasteko. Aita edo ama edo besteen batek lenengo txalo, umeak ikusiz. Gero umeari eskuak artuta, txalo yoaziz. Lau «lo-kanta» oneik Yurre, Lasarte'ko Bonifazio Undurraga'k esan eustazan. Ba dago Azkue'ren eresietan be; ta oso polita da; ta Bizkaian beintzat, oso entzuna.

*Dinbilin danbolin,
lo, seintxo, lo.
Aingeru bat etorri yat
zeu ikusteko;
ederra zan baña, zeu ederrago.
Laztantxo, gozotxo,
lo, lo eta lo.*

*Laztanen portalean
dagoz arbola bi;
bata da laranjea,
bestea madari.
Oba... oba.*

*Obabatxo loloriñe;
auxe da neure pozpoliñe;
pozpoliñe ta gaita;
auxe da neure maitea.
Oba... oba.*

Yurre, Errekotzeko Mariano Iruarrizaga'k emon eustazan iru lo-kanta oneik.

*Aita-aite dala tutulun berde
ama-ama dala masuste,
aita yoan da Bitoriera
ama lepoan artute;
aita etorriko da Bitorietik
ama bidean galdute.*

Neure arreba Teresa Barrenetxeak. «...bidean saldute» ordez, «...bidean galdute». Azkue'k bere badauka onelangoa berak batu eresietan.

*Gure umie ederregie,
soloan bearrerako;
aitak batuko deutso dotie
fraide eder bat eiteko.*

Neure arreba Benita Barrenetxeak.

III

Zeanuri'n:

*Txikitxu polit ori,
zer dozu negarrez.
Aitak tabernarako
dirurik emon ez.*

*Aitak tabernarako
dirua emoteko,
bolsea tximur deuko
Gabon yaietako.*

*Gure mutil, mutil ete?
Atzo goizean urte bete.*

Neure anai Jose Barrenetxeak, Yurretik Zeanurira ezkondu zanak.

IV

Bedia'n:

*Lo-gure naz ta lo egingo (eingo) neunke
baneunko oirako lagune;
oirako lagune badeukot baña,
agure buru makurre.*

*Obatatxue, txingorin gorri,
aita ta seme trabenan ditu,
ama ta alaba jokuan.
Ostera bere izango yeuxek
txaltxu nabarrak auzoan.*

1. Juan Arteabaro ta Sagarminagak, orain larogeitaka urteak daukazanak. Lenengo bertsoa, ezpadirudi bere, «seaska-abestia» dala, esan ta esan eustan. 2. *Nabar*: 'raquítico, escaso, pequeño'. Azkue'k bere iztegi aundian ez deutso itz orreri alango zentzua ezartzen; baiña yendeak olan adierazo eustan neuri argi-argi.

*Obatatxue, akarra, yantzan,
astoa biboliña yoten,
azagarie suari puzka,
erbie urune eralten (eralgiten).*

Mary Bengoetxeak, Bedia'ko Ugarte auzoan yaioa ta an ezkondu-ta dagoanak.

*Seintxu txikerra negarrez dago;
ama emoiozu titie;
aita ordie tabernan dago
jokatzen azunbre erdie.*

*Santiagotan Basurton nintzen,
San Bernabetan Lezama'n;
nire poltsako diru apurrak
tabernereak eroan.*

*Santiago Santanetan,
Basortuko landan,
andrea ta gure gizona
mozkortuta yantzan.*

Onaiñoko iru bertsuok Klaudio Etxebarria Linaza'ri artu neutsozan. 84 urte ebezan orduan, 1962-an. Bedia'ko «Mortaza»-n yaioa; baiña gero oraingo «Tosemando» baserrira etorria, «Jentiletxe» esaten yakonera.

V

Basauri'n:

*Binbilin bonbolon, zer dago,
akarra Frantzian balego,
akarra kantan,
idia dantzan,
auntzak tanboliña yo.*

Jesus Barrenetxeak. Baiña Zeanuri'n yaioa da ta Basaurira ezkondu egin zan. Ahapaldi polit au Donosti Abak bere badauko ipiñia bere musika polit-polit batean. Bedian bere badago orren antzekoa; baiña ezta bardiña, goian ikusi daitekenez.

VI

Leintz ibarreko Marin'en (Gipuzkoan):

*Gure umia ederregi(y)a
soluan bearrerako;
aitek dotia batuko dio
konbentu baterako.*

Yurren bere esan eustien onen antzekoa, ia bardiña.

*Gure umie Urrien lora;
bi(y)ok joango gera Durangora;
andixek ekarriko ditugu
altzua bete urre-lora.*

Eresi bitxi bi orreik Petra Arresek esan eustazan. 74 urte daukoz. Bizitza guztian Marin'en bizi izan da. Bakarrik, zazpi urtetan-edo yoan zan Barakaldo'ra ta orduan lau urte egin ebazan an. Gero barrero Marin'era etorri zan bizitzera. Ta ostera, garai bat izan zan, urtero yoaten zana Barakaldo'ra; baiña yoan ta etorri bereala egiten eballa.

*Txikitxo polit(x)ori
norena, noarena.
Norena izango naiz ba:
ait(x)ena ta amena.*

Marin'go Azkarate sendian artu neban. Marin eta bear bada Leintz ibar osoa, politika aldetik Gipuzkoa bada be, berbetean, gizalegean ta oituretan Bizkaiaren zatia lezkoa da. Orregatik sartu dot neure arlo onetan, au da Bizkaian.

«Seaska-abesti» oneitako bat edo batzu, noizpait, paperetan edo muxika-eresietan argitaratuak izan diran alan ez, eztakit.

Nik erriaren aotik artu ditut dan-danak. Eta artu, urte asko dala; bat edo bat, orain sei urte dirala; baiña geienak amar urte bere bai gitxienez.

Eder-eder ta lilluragarriak, urre bitxiak baiño ederragoak, iruditu yatazan, entzun nebazanean.

Beste euskalkietan eztagoala ain polit ta xarmagarririk, esango neuke. Olan nik uste. Ba beste euskalkietako errietan be ibilli izan naz ta itandu be egin dot. Ta eztoz ain laster ta erraz aurkitu.

Bizkaiko errietan yendeak erabilli oi dauz; ta erraz entzun daitezke, aintzineko paperetara ta muxika-eresietara yo barik.

Beste euskalkietako errietan, barriz, aurkitu bere ezin izan do-daz alango itzal ta gozotasuna dabenak, bein baiño geiagotan itanduten ibilli ta bere.

Eztot esaten beste euskalkietan ain politik eztagoenik; nik ori uste dodala bakarrik baiño.

Elerti zaleai atsegin bayakez, pozez ta beterik geldituko naz.

Altsatsu'n, 1968 - IX - 18 - an.

YURRE'TAR YULEN.

